

БЯНЬ Наньнань – аспірант кафедри музичного мистецтва і хореографії, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, 65020, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3898-8134>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.21/53.2>

Бібліографічний опис статті: Бянь, Наньнань (2025). Педагогічні умови і методи підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, № 21 (53), 18–28, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.21/53.2>

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ І МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ

Анотація. У статті досліджено проблему саморегуляції як комплексної професійної якості виконавця-вокаліста, що поєднує фізіологічні, психолого-педагогічні та художні механізми управління виконавським процесом. Підкреслено, що зростання уваги науковців до проблеми вокально-виконавської саморегуляції пояснюється необхідністю осмислення професійного супротиву підвищенню психоемоційних навантажень у процесі сценічних виступів та забезпечення ефективної вокальної підготовки здобувачів без ризику перевантаження голосового апарату в освітньому процесі.

Визначено, що вокально-виконавська саморегуляція майбутніх магістрів музичного мистецтва виступає інтегративно-особистісним утворенням, сформованим на засадах внутрішньої потреби здобувачів в оволодінні саморегулятивними знаннями, вміннями та навичками, які реалізуються через засвоєння змісту навчання на високому рівні самоактивності особистості і спрямовуються на вирішення творчих завдань з фізіологічного та психоемоційного контролю власної вокально-виконавської діяльності.

Розроблено педагогічні умови підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції: створення індивідуально-орієнтованого освітнього середовища підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції; формування емоційно-вольової стійкості майбутнього виконавця-вокаліста; інтеграцію художньо-виконавської практики з аналітико-теоретичною діяльністю; актуалізацію креативних форм підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції. Виділено найбільш ефективні методи впровадження педагогічних умов.

Подальше дослідження стосується експериментальної перевірки ефективності обґрунтованих педагогічних умов та методів їх впровадження в освітній процес майбутніх магістрів музичного мистецтва.

Ключові слова: підготовка, вокально-виконавська саморегуляція, майбутні магістри музичного мистецтва, виконавець-вокаліст, педагогічні умови, методи, освітнє середовище, психоемоційний контроль.

BIAN Nannan – Postgraduate at the Departments of Musical Arts and Choreography, South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, 26, Staroportofrankivska str., Odesa, 65020, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3898-8134>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.21/53.2>

To cite this article: Bian, Nannan (2025). Pedagogichni umovy i metody pidhotovky maibutnix mahistriv muzychnoho mystetstva do vokalno-vykonavskoi samorehuliatsii [Pedagogical conditions and methods of preparing future musical art masters for vocal-performing self-regulation]. *Human Studies. Series of "Pedagogy"*, № 21 (53), 18–28, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.21/53.2>

PEDAGOGICAL CONDITIONS AND METHODS OF PREPARING FUTURE MUSICAL ART MASTERS FOR VOCAL-PERFORMING SELF-REGULATION

Summary. *The article highlights the problem of self-regulation as a complex professional quality of a performer-vocalist, combining physiological, psychological-pedagogical and artistic mechanisms for managing the performance process. It is emphasized that the growing attention of scientists to the problem of vocal-performing self-regulation is explained by the need to understand professional resistance to increased psycho-emotional stress in the process of stage performances and to ensure students' effective vocal training without the risk of overloading the vocal apparatus in the educational process.*

It is determined that vocal-performing self-regulation of future musical art masters is an integrative-personal quality formed on the basis of the students' internal need to master self-regulatory knowledge, skills and abilities, which are implemented through the assimilation of the content of training at a high level of self-activity of the individual and are aimed at solving creative tasks on the physiological and psycho-emotional control of their own vocal-performing activity.

Pedagogical conditions for preparing future musical art masters for vocal-performing self-regulation have been developed: creation of an individually oriented educational environment for preparing future musical art masters for vocal-performing self-regulation; formation of emotional and volitional stability of a future performer-vocalist; integration of artistic-performing practice with analytical-theoretical activities; actualization of creative forms of preparing future musical art masters for vocal-performing self-regulation. The most effective methods of implementing pedagogical conditions have been identified.

Further research concerns experimental verification of the effectiveness of substantiated pedagogical conditions and methods of their implementation in the educational process of future musical art masters.

Key words: *preparation, vocal-performing self-regulation, future musical art masters, performer-vocalist, pedagogical conditions, methods, educational environment, psycho-emotional control.*

Актуальність проблеми. Своєчасність дослідження питань підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва пов'язана з настановою, що сучасний мистецький простір вокального виконавства характеризується високим рівнем вимог до технічної майстерності, інтерпретаційної свободи, сценічної стійкості та психологічної готовності співака-артиста. У контексті зазначеного особливої ваги набуває проблема саморегуляції як комплексної професійної якості вокаліста-виконавця, що поєднує фізіологічні, психолого-педагогічні та художні механізми управління виконавським процесом. Зростання уваги науковців до проблеми вокально-виконавської саморегуляції пояснюється необхідністю професійного – для збереження якості звучання – супротиву підвищенню психоемоційних навантажень у процесі сценічних виступів та забезпечення ефективної вокальної підготовки здобувачів без ризику перевантаження голосового апарату під час інтенсивного освітнього процесу. Певні акценти у наукознавчому ракурсі проблеми породжують глобалізаційні тенденції сучасного мистецького середовища, зокрема, творчу автономність академічних співаків, а також залучення педагогічної

інноватики до стратегічного розвитку виконавця-вокаліста, зокрема у площині особистісного досвіду самостійного контролю, самоаналізу і корекції власного виконавського процесу.

Вирішення завдань підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції вимагають розуміння феномену як здатності співака до свідомого керування процесом голосоутворення, дихання, артикуляції, інтонування, динаміки, а також сценічної поведінки з метою досягнення довершеного художнього результату. Викликає інтерес вивчення не тільки фізіологічних (робота дихального апарату, голосових складок, резонаторів), психологічних (подолання хвилювання, концентрація уваги на формуванні внутрішнього відчуття образу твору), але й педагогічних аспектів явища, пов'язаних з мотивацією здобувачів до самовдосконалення й збереження вокального здоров'я; досвіду самоконтролю вірного виконання вокально-технічних прийомів, самоаналізу якості звукоутворення в інтерпретаційному процесі, самокорекції в освітньому та сценічному просторі.

Вирішення цих завдань потребує активізації потенціалу вокально-виконавської

саморегуляції майбутніх магістрів музичного мистецтва та вдосконалення ефективності педагогічного впливу на освітній процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

З огляду на актуальність проблеми вокально-виконавської саморегуляції майбутніх магістрів музичного мистецтва нашу увагу привернули дослідження у міждисциплінарній площині. Зокрема, такими є розвідки, в яких розглянуто психологічні механізми саморегуляції людини (Т. Кириченко, 2001). Важливими вважаємо розробки, присвячені проблемі саморегуляції музично-виконавських дій (Чжан Яньфен, 2012; Сунь Сінь, 2019). У дослідженні Г. Рало (2025) представлено теорію формування технічних навичок учнів-початківців, а Тан Чжуна (2023) – феномен емоційної стійкості в музично-виконавській діяльності учнів дитячої музичної школи. Свою актуальність виявили розвідки, присвячені методиці навчання співу (А. Зарицький, В. Мрочко, 2023, Л. Степанова, 2023). Науковцями осмислено явища концертного виступу вокаліста (Л. Морозюк, І. Підгаєцька, О. Яремчук, В. Поліщук, 2023), його концертно-сценічного артистизму (Сюй На, 2023). Продуктивними для нашої розвідки є дослідження, присвячені проблемам виконавської надійності і виконавської стабільності (Д. Юник, 2022; Ян Ї, 2023).

Натомість питання підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції як цілісного педагогічного феномену у знайдених дослідженнях не розглядалось. Також не досліджувалися науковцями педагогічні умови і методи, які сприяють вирішенню цього питання.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні педагогічних умов і методів підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції, що конкретизується у таких завданнях: з'ясувати сутність вокально-виконавської саморегуляції; обґрунтувати педагогічні умови її формування у майбутніх магістрів музичного мистецтва і визначити найбільш ефективні методи їх впровадження. *Методологічним підґрунтям* дослідження обрано антропологічний підхід, концептуальні положення якого спрямовують увагу на дослідження здатності майбутніх магістрів музичного мистецтва управляти своєю психікою, емоціями у процесі втілення власних творчих намірів, цілеспрямованого планування вокально-технічних дій та володіння собою в умовах концертного виступу.

Виклад основного матеріалу. Для уточнення сутності вокально-виконавської саморегуляції звернемося до досліджень, в яких висвітлюються змістові аспекти цього та споріднених явищ. Так, у розвідках Сунь Сінь (2019) розроблено теоретичні та практичні аспекти саморегулятивних музично-виконавських дій майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки. Автор наголошує на багатогранності та комплексності явища *саморегуляції*, зумовленої психологічними, соціально-економічними, культурними, фахово-орієнтованими чинниками, що реалізується в «єдності змістовно-сміслових, енергетично-емоційних та динамічно-процесуальних аспектів» (Сунь Сінь, 2019, с. 38). До завдань вищої освіти в аспекті мистецько-педагогічних регулятивів самоактивності особистості науковцем віднесено: необхідність підвищення рівня її саморозвитку, доведення його до динамічного й активного саморегулятивного стану; оволодіння досвідом саморегулятивної освітньої діяльності з урахуванням вікових психологічних особливостей; перегляд системи спеціальних саморегулятивних фахових знань та умінь тощо (там само, с. 43).

Змістове наповнення *вокальної художньо-виконавської підготовки* осмислюється Чжан Яньфеном (2012). Досліджуючи її контексти, автор наголошує на актуалізації явищ майстерності, художності й інтерпретаторської творчості; знань щодо анатомо-фізіологічних особливостей вокального апарату, вміння досягати індивідуального стилю в методичному та виконавському відношеннях. Успішність вокальної художньо-виконавської підготовки науковець пов'язує з вокальною школою як чинником вокальної педагогіки, методичними основами навчання, вміннями вокально-слухового самоконтролю, корекцією вокальної діяльності з урахуванням виконавських і педагогічних завдань, включаючи спеціальні знання, уміння і навички аналізу голосової діяльності і самостійної роботи з голосом, які здатні «забезпечити стабільність якісних характеристик і здорового стану голосу» (Чжан Яньфен, 2012, с. 21).

Отже, під здатністю до *вокально-виконавською саморегуляцією майбутніх магістрів музичного мистецтва* будемо розуміти інтегративно-особистісне утворення, що формується на засадах внутрішньої потреби здобувачів в оволодінні спеціальними саморегулятивними знаннями, вміннями

та навичками, які реалізуються через засвоєння змісту навчання на високому рівні самоактивності особистості і спрямовуються на вирішення творчих завдань з фізіологічного та психоемоційного контролю власної вокально-виконавської діяльності.

З метою обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції звернемося до узагальненого розуміння означеного поняття, висвітленого Тан Чжуном (2023). Автор підкреслює роль розробки та впровадження *педагогічних умов* як важливого напрямку досягнення мети дослідження і наголошує на впливі зовнішніх і внутрішніх умов на методи і форми організації освітнього процесу, їх результативності у свідомому відборі, конструюванні та використанні елементів змісту, методів і організаційних форм навчання з метою досягнення його цілей (Тан Чжун, 2023, с. 99). Обґрунтовуючи педагогічні умови формування емоційної стійкості учнів дитячої музичної школи в музично-виконавській діяльності, науковець враховує їх спрямованість на розвиток мотиваційно-вольової, інформаційно-діяльнісної, емоційно-персональної особистісних сфер учнів. Ним запропоновано умови: «впровадження у навчально-виховний процес музичної школи інтенсивної концертної практики», «використання герменевтичного підходу», «застосування корекційно-розвивальних програм» (там само, с. 100).

У процесі розбудови педагогічних умов саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики Сунь Сінь доводить, що «виконавсько-регулятивна система у підготовці майбутніх педагогів-музикантів забезпечує управління процесом навчальної діяльності, визначає його спрямованість на досягнення цілі, на її основі здійснюється відбір технічних та художніх засобів виконавської діяльності, визначається послідовність їх застосування від розробки плану до корекції отриманих художніх результатів» (Сунь Сінь, 2019, с. 115). Автор занурюється до змісту явища педагогічного супроводу та педагогічної підтримки освітнього процесу, в яких взаємодія студента з педагогом робить його музично-виконавські дії більш ефективними. Науковець розробляє систему таких педагогічних умов: формування в системі фахової підготовки педагогічного супроводу, допомоги студентам оволодіти професією, життєвими смислами, духовними цінностями

для входження у професійне життя; створення інтерактивного міжсуб'єктного діалогу виконавця зі слухачем на основі застосування артпедагогічних технік; «досягнення стресостійкості виконавських дій з використанням засобів педагогічної ортобіотики» (Сунь Сінь, 2019, с. 130). У контексті теми нашого дослідження привертають увагу ідеї зв'язку між фізичним здоров'ям педагога та якістю його фахової діяльності, необхідності володіння технологічними прийомами самоконтролю власного здоров'я у контексті протидії стресам та втомлюваності, формування професійної стресостійкості, зацікавленості у тривалому активному професійному житті тощо, що безпосередньо корелює з розробкою педагогічних умов і методів формування здатності майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції.

Крім того, звернемо увагу на дослідження, присвячені проблемі розвитку технічних навичок музикантів-виконавців, оскільки виконавська саморегуляція передбачає усвідомлення й оцінку власних психічних станів під час виконання, які супроводжують виконавську свободу та високий рівень розвитку технічної майстерності. Проблему формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах дослідила Г. Рало (2025). Авторка занурилась до міждисциплінарного дискурсу діалектичної взаємодії умінь та навичок; наукового потрактування термінів техніки та технічності; аспектів автоматизації дій виконавця-інструменталіста й ергономічності виконавського процесу, технології гри як бази для формування виконавської майстерності. Викликає інтерес обґрунтування моделі методики формування технічних навичок учнів-початківців, яке доводить провідне значення праксеологічного, ергономічного, технологічного й системного підходів (Рало, 2025, с. 115) з провідним значенням праксеологічного, що ґрунтується на законах ефективної діяльності, маніфестує маніпуляційну справність виконавця, продуктивність, простоту, економію його енергетичних, психологічних й часових витрат (там само, с. 117).

Узагальнюючи дослідження науковців, під поняттям *«педагогічні умови і методи формування здатності майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції»* ми розуміємо спеціально створені внутрішні та зовнішні обставини,

що спрямовані на реалізацію ефективних форм і методів організації освітнього процесу з метою всебічної підготовки здобувачів магістерського рівня музичної освіти до ефективної вокально-виконавської саморегулятивної діяльності.

Нагадаємо, що сучасна мистецька освіта спрямована не лише на формування технічної майстерності майбутніх магістрів музичного мистецтва-вокалістів, але й на розвиток їх здатності до саморегуляції, готовності виявляти уміння контролювати власний психофізіологічний стан у процесі вокально-виконавської інтерпретаційної діяльності. Особливого значення саморегулятивні вміння набувають у підготовці здобувачів вокального профілю, адже зміст мистецького навчання з вокальної спеціалізації передбачає високий професійний рівень та певну автономність творчої діяльності майбутніх фахівців.

Визначальним чинником забезпечення ефективності творчого саморозвитку магістрів музичного мистецтва виступає налагодження освітнього процесу, в якому враховуються творчі здібності й психофізіологічні характеристики, особистісні риси, музичний досвід та професійні потреби здобувачів. Не менш важливим, але недостатньо вивченим, є питання вокально-виконавської саморегуляції. Акцентуємо увагу, що саморегулятивні вміння охоплюють основні вектори вокальної підготовки, зокрема набуття навичок контролю дихання, резонаторних процесів, артикуляції; керування психоемоційним станом перед та у процесі виступу, усвідомленого застосування стилевідповідних засобів художньо-виконавської виразності; рефлексивної та самокорекційної діяльності.

Зауважимо, що здійснення вокально-виконавських саморегулювальних дій покладається на загальні психологічні механізми саморегуляції, досліджені Т. Кириченко (2001). Зокрема, розглядаючи специфіку розвитку психологічних механізмів саморегуляції поведінки підлітків, науковець апелює до рівня домагань особистості, ціннісних орієнтацій, локусу контролю, мотивації схвалення, потреб у досягненні успіху, визнання, самоствердження (Кириченко, 2001, с. 8), що, на нашу думку, корелює із наповненням саморегулювальних дій майбутніх магістрів музичного мистецтва у процесі вокального виконавства. Такі дії вимагають вмінь здобувачів контролювати хвилювання, побоювання сценічного простору, підтримувати внутрішньої

зосередженості на творчому висловленні, отже, емоційної стабільності під час виступу. Магістранти повинні виявляти досвід концентрації на вокально-виконавських завданнях, утримання у власній свідомості ускладнених емоційних та технічних фрагментів тексту, що відображає рівень розвиненості їх виконавської уваги та пам'яті. Розмаїття виконавських завдань вимагає володіння та доцільного застосування технік дихання, візуалізації вокального образу, позитивної установки на якість вокально-виконавського процесу, що пов'язано з індивідуальним досвідом психоемоційної релаксації співака.

Важливим ресурсом вокально-виконавського саморегулювального процесу стає психолого-педагогічна взаємодія організації освітнього процесу. Зазначені психологічні дії вокаліста-виконавця потребують адаптації методів вокального навчання до особистості магістранта, що сприяє індивідуалізації стилю вокальної підготовки; набуття навичок аналізу власного виконання на основі слухової самоперевірки, власних аудіо- та відеозаписів з метою розвитку здатності до самоконтролю виконавських дій. Удосконалення методичного забезпечення процесу підготовки до вокально-виконавської саморегуляції пов'язане зі широким застосуванням вправ для гармонізації дихання, артикуляції, резонаторного відчуття, а поступове ускладнення технічних та емоційних завдань виконання, як моделювання ситуацій успіху у навчанні, зміцнює впевненість студентів у власних силах.

З урахуванням зазначеного, *першою педагогічною умовою* визначимо створення індивідуально-орієнтованого освітнього середовища підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції, підґрунтям чого стає усвідомлення його значущості для гармонізації технічного, психологічного та художнього складників вокально-виконавської діяльності, а також стимулювання розвитку внутрішньої мотивації особистості саморегулятивної діяльності та рефлексії.

Різноманітними є принципи структуризації індивідуально-орієнтованого освітнього середовища підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва. Зокрема, логічний наголос ставиться на принципі індивідуалізації, який передбачає розбудову освітньої траєкторії відповідно до рівня вокальної підготовки, головних даних й творчих інтересів здобувача.

Через принцип інтегративності вокально-технічні завдання з реалізації інтерпретаційного задуму поєднуються з психологічною підготовкою та сценічною майстерністю магістранта. Стимулювання внутрішньої мотивації щодо навичок вокально-виконавської саморегуляції, формування умінь самоаналізу та самоконтролю власного виконавського процесу увиразнені через принцип самостійного осмислення художнього тексту вокального твору. Принцип рефлексивності дозволяє забезпечувати постійний зворотний зв'язок, аналізувати власні досягнення і помилки, розвивати гостроту та критичну спрямованість слухового процесу. Використання сучасних технологій, як-от аудіо- та відеозапису, цифрових інструментів навчання та вокальних тренажерів, віртуальних платформ для індивідуальної та спільної роботи сфокусовано у принципі інноваційності.

Зважаючи на представлену багатовекторність адаптації освітнього процесу до завдань вокально-виконавської саморегуляції майбутніх магістрів музичного мистецтва, актуальними методами пропонуємо: діагностувальні вправ («Детектор голосових можливостей», «Вісь темпераменту», «Мій стиль вокального навчання»); різнорівневі вокальні етюди, добір вокального репертуару відповідно до індивідуальних виконавських ресурсів; психологічного супроводу вокального навчання (релаксаційні та концентраційні тренінги, техніки подолання сценічного хвилювання); інтерактивні майстер-класи, рольові ігри, вокально-виконавські імпровізації, творчі проекти у сольному та ансамблевому виконавстві; застосування програм для аналізу вокального звуку, ведення електронного портфоліо виконавця.

Другою педагогічною умовою підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції визначаємо формування емоційно-вольової стійкості майбутнього виконавця-вокаліста, підґрунтям якої стає усвідомлення її важливості задля психологічної готовності вокаліста до творчої діяльності, здатності зберігати внутрішню рівновагу, контролювати переживання, уникати надмірного хвилювання під час виступу, а також, попри труднощі, уміння мобілізувати сили, долати втому, концентрувати увагу й продовжувати виконавську діяльність.

Проблеми виконавської надійності різносторонньо висвітлює у своїх дослідженнях

Д. Юник (2022), виконавської стабільності – Ян І (2023). Вивчаючи виконавську надійність музикантів у концертно-сценічній діяльності, науковець пов'язує успішність здійснення творчо-інтерпретаційної діяльності під час сценічного виступу зі сприятливими умовами злагодженості перебігу когнітивних процесів. Отже, виконавська надійність музикантів у концертно-сценічній діяльності виступає інтегральною властивістю, спрямованою на забезпечення «ефективної і стабільної роботи всієї психофізіологічної системи інтерпретаційного апарату упродовж потрібного часу як у звичних, так і в екстремальних умовах діяльності» (Юник, 2022, с. 73). Відповідно конкретизація системи ознак явища, здійснена автором, пов'язуються зі стабільністю, безпомилковістю озвучування композиторського нотного тексту за будь-яких умов, наявністю виконавського резерву в аспекті надійної роботи виконавського апарату у необхідному часі, високою якістю виконавських дій (там само).

Вже у наступній публікації науковцем розбудовано структурно-функціональну модель виконавської надійності, на рівні макро- та мікроелементів якої помітна роль відводиться феномену саморегуляції. Автор акцентує, що «завдяки саморегуляції регулятивні впливи інтерпретаторів передаються на процеси сприймання, переробки й реалізації як текстових, так і виконавських компонентів музичних творів» (Юник, 2022а, с. 83). Конкретизація саморегулятивного процесу відбувається через явища: самоконтролю концертно-сценічної діяльності, атрибутики контролю (явній текстовій та завуальованій) як джерела виконавської майстерності, самооцінки результативності як джерела інформації та двовекторного замкненого процесу самокорекції. Наголошено, що зазначені мікрокомпоненти саморегуляції підпорядковуються самонастроюванню виконавця на запам'ятовування й відтворення звукової інформації (Юник, 2022а, с. 86). Спорідненим, але суттєво іншим є поняття виконавської стабільності, осмислене Ян І. Автор наголошує, що стабільність потрактовується науковцями «як обґрунтований вмотивований розгляд теми інтегральної властивості музикантів-виконавців, здатної забезпечити безпомилкову інтерпретацію музичних творів не лише у звичних, а і в емоційних умовах концертно-сценічної діяльності» (Ян І, 2023, с. 32), отже, не виступає як самостійне явище найвищого структурного

рівня виконавської надійності, а є макрорівневою її кінцевою ланкою (там само).

Повертаючись до розробки другої педагогічної умови підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції, відзначимо необхідність осмислення різновекторності чинників, що впливають на формування емоційно-вольової стійкості здобувачів. Зокрема, передусім враховуються чинник індивідуально-психологічних особливостей виконавця-вокаліста, серед яких тип темпераменту, рівень емоційної тривожності, самооцінювальні настанови щодо контролю внутрішньої рівноваги у процесі виступу та завадостійкості (за Д. Юником). Професійна упевненість в оволодінні текстом вокального твору, що виконуватиметься у сценічному форматі та технічною підготовленістю до його інтерпретації, сприяють зменшенню рівня емоційної напруги, злагодженості відтворення доцільних виконавських дій (чинник «рівень професійної підготовки до виконавської діяльності»). Зростанню стресостійкості до сценічного хвилювання, самоконтролю за перебігом концертно-сценічного виступу сприяють набуття сценічного досвіду, активність виконавської діяльності в умовах навчальної аудиторії і на сцені (чинник «сценічний досвід виконавця-вокаліста»). Продуктивна діалогічна взаємодія з педагогом-вокалістом в атмосфері довіри, зацікавленості техніками вокально-виконавського саморегулювання впливають на набуття досвіду самоконтролю якості виконавського процесу, адекватності оцінки успішності та опору стресорам (чинник педагогічної підтримки виконавської діяльності магістрантів).

Враховуючи представлену багатовекторність формування емоційно-вольової стійкості майбутнього виконавця-вокаліста, пропонуємо актуальні методи підготовки майбутніх магістрів, серед яких: дихальні, медитативні, релаксаційні вправи для контролю хвилювання; моделювання сценічних ситуацій (репетиції у формі концерту, відкриті заняття, участь у конкурсах) з метою занурення до складних сценічних умов; поступового ускладнення репертуару виконавця для розвитку впевненості та опору стресорам; відеозапису власного виконання з подальшим його аналізом для зниження рівня тривожності; ведення щоденника самоаналізу емоційних станів до і після виступу; тренінгу з проєктування коротко- та довгострокових

вокально-виконавських цілей для розвитку вольових якостей.

Третя педагогічна умова визначена нами як інтеграція художньо-виконавської практики з аналітико-теоретичною діяльністю, підґрунтям якої стало осмислення її важливості для вмінь майбутніх магістрів музичного мистецтва поєднувати технічно-художню досконалість вокального виконання з глибоким аналітично-мисленнєвим підходом, що підвищує якість виконавського процесу та рівень саморегуляції концертно-сценічної діяльності. У такому контексті художньо-виконавська практика спрямовується на розвиток технічної майстерності, концертно-сценічного досвіду та образно-емоційної виразності. Він збагачується навичками музичного аналізу вокального твору (засоби музичної виразності – мелодика, гармонія, метроритм, фактура, тембр тощо), осмисленням музикознавчої інформації про історико-культурні особливості музичного тексту, стилю композитора, жанрових особливостей твору та виконавських засобів виразності (артикуляція, темп, динаміка, регістр тощо).

Проблему формування вокально-технічних навичок здобувачів вищої освіти дослідили А. Зарицький, В. Мрочко (2023). Опікуючись становленням виконавця в естрадному класі, автори наголошують на комплексності підходу до вокально-технічних навичок, необхідності вирішення недоліків підходів до їх формування, науковій обґрунтованості, інноваційності у методиці викладання, адаптації підходів та методів до кожного окремого студента, створенні сприятливої атмосфери в класі, використанні сучасних технологій та програмних засобів для аналізу та контролю виконавського процесу тощо. «Для ефективної роботи ... важливо забезпечити студентам можливості для виступів та професійного розвитку. Це можуть бути вокальні конкурси, фестивалі, концерти, майстер-класи від професійних виконавців та тренерів, а також можливості для участі у записах пісень та створення музичних проєктів» (Зарицький, Мрочко, 2023, с. 18). Нам важливі думки про теоретичні засади опрацювання техніки дихання, інтонаційних труднощів й артикуляції, опанування різними стилями та жанрами у програмах здобувачів з метою розширення діапазону, що вимагає аналітико-теоретичного підґрунтя навчання (там само, с. 19).

Проблемі концертно-сценічного артистизму вокалістів у процесі виконання

китайських народних пісень присвятив увагу Сюй На (2023). Виявляючи мистецтвознавчий потенціал феномену, автор акцентує дію стрес-факторів творчої практики вокалістів та відсутності науково осмисленої системи засобів вербального та невербального впливу на слухачів, яка складає основу концертно-сценічного артистизму. Він «вимагає обов'язкової зорієнтованості на постійне удосконалення фахівцем своїх умінь та навичок, пов'язаних із фантазією, інтуїцією, імпровізацією, техніко-тактичними засобами мовлення й кінесики, самопрезентацією та, врешті, переконливістю в плеканні найкращих якостей у слухачів / глядачів» (Сюй На, 2023, с. 32).

Різноманітними вважаємо форми підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва, в яких інтеграція художньо-виконавської практики з аналітико-теоретичною діяльністю відбувається найбільш потужно. Зокрема, це проектна діяльність здобувачів, коли у процесі розробки виконавського творчого проекту відбувається цілісний аналіз твору, в якому поєднуються різнорівневі погляди на музичний текст, увиразнюється задля інтерпретаційного задуму семантичне значення усіх його елементів. На індивідуальних заняттях з постановки голосу відбувається аналіз вокальних творів, поєднаний з моделюванням інтерпретаційного задуму, конкретизованого комплексом виконавських засобів, стилевідповідних для його втілення. Обговорення інтерпретаційної концепції твору на основі його історико-теоретичного аналізу можуть відбуватися у вигляді дискусійних семінарів, в яких беруть участь викладачі і майбутні магістри музичного мистецтва.

Отже, різноманіття форм підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва, в яких відбувається інтеграція художньо-виконавської практики з аналітико-теоретичною діяльністю, забезпечується наступними методами: виконавського проекту, системного поєднання теоретичних знань та практичних навичок на різних етапах підготовки до концертно-сценічного виступу, індивідуалізації інтерпретаційних концепцій одного вокального твору, порівняльного аналізу виконавських інтерпретацій вокального твору у відеоформаті, ведення власного щоденника виконавця з аналізом якості власного відтворення музичної логіки, стилю, художньо-емоційного змісту.

Четвертою педагогічною умовою нами визначено актуалізацію креативних форм підготовки майбутніх магістрів музичного

мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції. Її чинником стало усвідомлення спрямованості сучасної вокальної освіти не лише на формування технічної досконалості виконання, але й на розвиток внутрішньо-психологічної автономності співака-виконавця в набутті досвіду його саморегулятивної діяльності. Домінування креативних форм підготовки дозволять майбутнім магістрам музичного мистецтва усвідомлено контролювати власну концертно-сценічну діяльність у технічному та емоційному аспектах, ефективно адаптуватися до сценічних умов й вдосконалювати художню інтерпретацію, технологізувати процес концертно-сценічного саморегулювання, обирати відповідні прийоми стресостійкої вокально-сценічної поведінки. Зокрема, креативні форми впливають на активізацію пошуку індивідуальних виконавських рішень й зростання інтерпретаційного досвіду студентів-вокалістів.

Питання типових недоліків співу вокалістів-початківців та шляхів їх подолання дослідила Л. Степанова (2023). Опираючись на педагогічний досвід С. Крушельницької – формування в учнів, через власний показ, правильної позиції, звукоутворення, авторка наголошує, що «показ викладача має настановувати на певні асоціації, давати поштовх до власного пошуку учня» (Степанова, 2023, с. 116). Спеціально підібрані вправи, спрямовані на надолуження недоліків співаків-початківців, рекомендовані науковцем для подолання охриплості, втрати сили голосу, зняття звучання з дихання, коригування інтенсивності емоцій, впливаючих на зміну стану голосового апарату (там само, с. 116).

Психолого-педагогічні умови підготовки вокаліста до концертного виступу деталізували Л. Морозюк, І. Підгаєцька, О. Яремчук, В. Поліщук (2023). Осмислюючи феномен концертного виступу, автори наголошують на важливості усвідомлення й відчуття вокалістом стану оптимальної концертної готовності, забезпечуваного єдністю фізичного, інтелектуального та емоційного компонентів. З психічною саморегуляцією виконавця-вокаліста вони пов'язують формування певних якостей особистості та професійних здібностей, особливо у здобувачів з високим рівнем тривожності. Задля успішного самонастроювання співака рекомендовані сценічні рухи й сценічне перевтілення, регуляція мимічної мускулатури обличчя. Увага у вокально-виконавській діяльності повинна бути спрямована

на те, щоб зовнішні засоби виразності – жест, міміка, крок, елементи танцювальних рухів – виглядали природно й відповідали внутрішньому змісту вокального твору, ... народжувалися зсередини в процесі емоційного проживання. Тому в репетиційному процесі необхідним є творчий підхід виконавця, коли вокаліст, виходячи із власного розуміння й переживання, самостійно підбирає виразні рухи тощо (Морозюк, 2023, eprints.zu.edu.ua).

Урізноманітненими вважаємо шляхи актуалізації в освітньому процесі креативних форм підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції. Серед них назвемо індивідуалізацію вокального навчання, що відбувається за рахунок наповнення його саморегулятивними завданнями, адаптованими до технічного та художнього рівня розвитку кожного магістранта. Навички самоконтролю, самооцінювання та самокорекції концертно-сценічної діяльності набуватимуться у разі системного використання аудіо- та відеозаписів власного виконавського процесу. Поступальність ускладнення творчих завдань для розвитку концертно-сценічної стресостійкості може реалізовуватись шляхом моделювання сценічних ситуацій.

Отже, урізноманітнення шляхів актуалізації креативних форм підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції забезпечується такими методами: тренінгу з вокально-виконавського самоконтролю, тренінгу з вокально-виконавської самооцінки, тренінгу з вокально-виконавської самокорекції, тренінгу з самонастройки на саморегуляцію вокально-виконавської діяльності.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Сутність вокально-виконавської

саморегуляції майбутніх магістрів музичного мистецтва визначаємо як інтегративно-особистісне утворення, що формується на засадах внутрішньої потреби здобувачів в оволодінні саморегулятивними знаннями, вміннями та навичками, які реалізуються через засвоєння змісту навчання на високому рівні самоактивності особистості й спрямовуються на вирішення творчих завдань з фізіологічного та психоемоційного контролю власної вокально-виконавської діяльності.

Поняття «педагогічні умови і методи підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції» трактуємо як спеціально створені внутрішні та зовнішні обставини, що спрямовані на реалізацію ефективних форм і методів організації освітнього процесу з метою всебічної підготовки здобувачів магістерського рівня музичної освіти до ефективної вокально-виконавської саморегулятивної діяльності.

Педагогічними умовами підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції визначено: створення індивідуально-орієнтованого освітнього середовища підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції; формування емоційно-вольової стійкості майбутнього виконавця-вокаліста; інтеграцію художньо-виконавської практики з аналітико-теоретичною діяльністю; актуалізацію креативних форм підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до вокально-виконавської саморегуляції. Подальше дослідження стосується експериментальної перевірки ефективності обґрунтованих педагогічних умов та методів їх впровадження в освітній процес майбутніх магістрів музичного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зарицький Андрій, Мрочко Віктор. Етапи формування вокально-технічних навичок здобувачів вищої освіти у класі естрадного співу. *Fine Art and Culture Studies*. Луцьк, 2023. Вип. 2. С. 16–20.
2. Кириченко Т. В. Психологічні механізми саморегуляції поведінки підлітків : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07. Київ, 2001. 17 с.
3. Морозюк Л. В., Підгаєцька І. В., Яремчук О. М., Поліщук В. І. Психолого-педагогічні умови підготовки вокаліста до концертного виступу. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/38480/1/Морозюк%20Стаття%20%281%29.pdf>
4. Рало Г. О. Формування технічних навичок учнів початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах : дис. ... д-ра філос. : 014. Середня освіта (Музичне мистецтво). Одеса, 2025. 340 с.

5. Степанова Л. П. Типові недоліки співу вокалістів-початківців та шляхи їх подолання. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка»*. Серія: Педагогічні науки. Чернігів, 2023. Вип. 23 (179). С. 14–119.
6. Сунь Сінь. Формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2019. 230 с.
7. Сюй На. Концертно-сценічний артистизм вокалістів у процесі виконання китайських народних пісень : дис. ... д-ра філос. : 014. Середня освіта (Музичне мистецтво). Київ, 2023. 226 с.
8. Тан Чжун. Формування емоційної стійкості учнів дитячої музичної школи в музично-виконавській діяльності : дис. ... д-ра філос. : 014. Середня освіта (Музичне мистецтво). Суми, 2023. 231 с.
9. Чжан Яньфен. Методика вокальної художньо-виконавської підготовки майбутніх учителів музики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Одеса, 2012. 253 с.
10. Юник Дмитро. Виконавська надійність музикантів у концертно-сценічній діяльності. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2022. Вип. 2 (55). С. 65–81.
11. Юник Дмитро. Структурно-функціональна модель виконавської надійності музикантів у концертно-сценічній діяльності. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2022. Вип. 3–4 (56–57). С. 71–96.
12. Ян Ї. Виконавська стабільність як основа концертно-сценічної діяльності піаністів : дис. ... д-ра філос. : 014. Середня освіта (Музичне мистецтво). Київ, 2023. 229 с.

REFERENCES

1. Zaryckij A., & Mrochko V. (2023). Etapy formuvannia vokalno-tekhnichnykh navychok здobuvachiv vyshchoi osvity u klasi estradnoho spivu [Stages of formation of vocal and technical skills of higher education students in the pop singing class]. *Fine Art and Culture Studies*, 2, 16–20 [in Ukrainian].
2. Kyrychenko, T. V. (2001). Psykholohichni mekhanizmy samorehuliatcii povedinky pidlitkiv [Psychological mechanisms of self-regulation of adolescent behavior] : avtoref. dys. ... kand. psyk. nauk : 19.00.07. Kyiv, 17 s. [in Ukrainian].
3. Morozjuk, L.V., Pidghajecjka, I. V., Jaremchuk, O. M., & Polishhuk, V. I. (2023). Psykholoho-pedahohichni umovy pidhotovky vokalista do kontsertnoho vystupu [Psychological and pedagogical conditions for preparing a vocalist for a concert performance]. Retrieved from: <https://eprints.zu.edu.ua/38480/1/Морозюк%2C%20Стаття%20%281%29.pdf> [in Ukrainian].
4. Ralo, Gh. O. (2025). Formuvannia tekhnichnykh navychok uchniv pochatkivtsiv u protsesi navchannia hry na zvukovysoznykh klavishnykh udarnykh instrumentakh [Formation of technical skills of beginner students in the process of learning to play high-pitched keyboard percussion instruments] : dys. ... d-ra filos. : 014. Serednia osvita (Muzychne mystetstvo). Odesa, 340 s. [in Ukrainian].
5. Stepanova, L. P. (2023). Typovi nedoliky spivu vokalistiv-pochatkivtsiv ta shliakhy yikh podolanniapodolannja [Typical singing shortcomings of beginning vocalists and ways to overcome them]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Chernihivskiy kolehium imeni T. H. Shevchenka"*. Serii: Pedahohichni nauky. Chernihiv, Vyp. 23 (179). S. 14–119 [in Ukrainian].
6. Sunj Sinj. (2019). Formuvannia umin samorehuliatcii muzychno-vykonavskykh dii maibutnikh uchyteliv muzyky v protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of self-regulation skills of musical and performing actions of future music teachers in the process of professional training] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02. Kyiv, 230 s. [in Ukrainian].
7. Sjuj Na. (2023). Kontsertno-stsenichniy artystyzm vokalistiv u protsesi vykonannia kytais'kykh narodnykh pisen [Concert and stage artistry of vocalists in the process of performing Chinese folk songs] : dys. ... d-ra filos. : 014. Serednia osvita (Muzychne mystetstvo). Kyiv, 226 s. [in Ukrainian].
8. Tan Chzhun. (2023). Formuvannia emotsiinoi stiikosti uchniv dytiachoi muzychnoi shkoly v muzychno-vykonavskii diialnosti [Formation of emotional stability of children's music school students in musical and performing activities] : dys. ... d-ra filos. : 014. Serednia osvita (Muzychne mystetstvo). Sumy, 231 s. [in Ukrainian].
9. Chzhan Janjfen. (2012). Metodyka vokalnoi khudozhno-vykonavskoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzyky [Methodology of vocal artistic and performing training of future music teachers] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 : Odesa, 253 s. [in Ukrainian].
10. Junyk, D. (2022). Ykonavska nadiinist muzykantiv u kontsertno-stsenichnii diialnosti [Performance reliability of musicians in concert and stage activities]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*. 2022. Vyp. 2 (55). S. 65–81 [in Ukrainian].
11. Junyk, D. (2022). Strukturno-funktsionalna model vykonavskoi nadiinosti muzykantiv u kontsertno-stsenichnii diialnosti [Structural-functional model of musicians' performance reliability in concert and stage activities].

Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho. 2022. Вур. 3–4 (56–57). S. 71–96 [in Ukrainian].

12. Jan, Ji. (2023). *Vykonavska stabilnist yak osnova kontsertno-stsenichnoi diialnosti pianistiv* [Performance stability as the basis of pianists' concert and stage activities] : dys. ... d-ra filos. : 014. Serednia osvita (Muzychne mystetstvo). Kyiv, 229 s. [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025
Дата публікації: 26.12.2025